

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De contritionis veritate aureum opus Fratris Joa[n]nis
Viualdi de Monte regali. ordinis fratrum predicatoru[m]
sacre pagine professoris**

Vivaldus, Joannes Ludovicus

[Augsburg], 1518

VD16 V 1772

De sensu Tactus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30734

De sensu tactus Fo. LXXXIII

sic. Difficile in epulas seruat pudicitia. Et ad Eustochium virginis epistola incipit. Audi filia et vide: ita inquit. Si quod iras in me potest esse insilij: si experto credit: si primum moneo: hoc obrestor: ut sponsa christi vinum per veneno fugiat. hec aduersus adolescentiam prima arma sunt demonum. Hec Hieronymus. Et iterum in eadem epistola ait. Ut nunc et adolescentia duplex succedit voluptatis. Etiam Hieronymus. In Iovinianum ait. Plus carnis et potus vini veterisq; saturitas seminariu libidinis est. et Isidorus in ij. li. de summo bono. ca. xliij. ita dicit. Proxima est veteri libido sicut loco sic victo. Ubi enim ventris cura ibi et eorum que circa ventrem sunt prima. In ordine namque membrorum generalia ventri iungunt. Ducus vnum ex his immoderate reficit aliud ad luxuriam excitat. Hec Isidorus. Quatro si gustus non fuerit regulatus abbreviat vitam hoies. Nam propter nimiam repletionem cibi et potus causant multe egritudines in corpore humano quibus abbreviatur vita. Hinc Leo papa in ser. vij. de ceteris mensis que incipit. Cum de aduentu regni dei: ita inquit. Quotidiano enim vilecissimi experimento probatur potest saturitate acie mentis obtundit: ciborum nimietate vigorem corporis hebetat: ita ut delectatio edendi etiam corporum contraria sit salutis nisi ratio obtulerit per acie obsistat illecebre. Hec Leo. Iterum circa mediu eludat sermone ita subiungit idem Leo. Cum vniuersa vitia per continentiam destruantur: et quicquid auaricia sicut: quicquid supbia ambit: quicquid luxuria concupiscit: huius virtutis soliditate superet. que non intelligat quantum nobis per ieiunia proferat. Hec Leo et Hieronymus ad Rusticum cum monachum in epistola que incipit. Nichil christiano felicitate: ita inquit. Modice et temperatus cibus et carnis et anime utilis est. Etiam Chrysostomus de nocumetis huius sensus: sic ait. Neque enim anime solus sed etiam ipsi corporis deliciae sunt noctue: eo quod corpus ex forti fit debile: ex agili graue: ex formoso deformis: ex sano egrotum: ex iuvene antiquum et veteranum: ex viuo mortuum. Hec Chrysostomus. Propterea Ecclesi. xxxvij. ca. dicit. Propter crapulam multi obierunt: qui autem abstinens est adhaeret vitae. Quinto si gustus non fuerit regulatus discretione: omnes actus omnes gestus debonestat: et tandem ad omnia vitia disponit hoiem. Nam certum est quod per imperium rationis mouentur et regulantur omnia membra: sed cum per nimiam sumptionem cibi et potus ratio fuerit obnubilata tunc sequitur quaedam deordinatio in exterioribus gestibus que hoies ad risum puocat: tam in cessu quam in loquela et in operatibus. Hinc Gregorius. Dominante gula victo omne quod hoies foris egerunt perdunt. Et dum venter non restringit sicut omnes virtutes obruunt. Ideo Valerius maximus in. vij. li. ca. j. de pudicitia. postquam de Metello cluue roborum narrauit quod uxorem propria fuisse percussam iteremir: eo quod vinum bibisset: ita subiungit. Sane quocumque femina vini usum imoderate appetit: et virtutibus omnibus iam naua claudit: et delictis aperit. Hec Valerius. Et ideo Isidorus in ij. li. de summo bono. ca. xliij. sic ait. Nemo potest dominari ceteris vitiis nisi prius in gluuie ventris restrinxerit. Hec quicquid facile poterit a semetipso spiritus imundos expellere nisi si per abstinenciam gula. Tunc enim hostes qui extra nos sunt a nobis foris superant: qui prius quam intra nos sunt vitia extinguunt. Nam frustra foris agit bellum qui intus habet periculum. Hec Isidorus. Ex dictis patet de sensu gustus.

De sensu Tactus.

Uincus sensus corporalis dicitur tactus: qui secundum magnu Albertu per totu corpus diffundit: eo quod totum corpus ex tangibilibus constituitur. Isidorus etiam in. xj. libro Etymolo. ca. primo: ita inquit. Tactus appellatur eo quod practet et tangat et per omnia membra vigorem suu aspergat. Nam tactu probamus quicquid ceteris sensibus iudicare non possumus. Ideo sanctus Thomas in prima parte. q. lxxvj. art. v. dicit quod alij sensus fundantur super tactu. Ad organum autem tactus requiritur quod sit medium inter contraria: que sunt calida et frigida: humida et sicca: et similia: quorum est tactus apprehensiuus. sic enim est in potentia ad contraria et potest ea sentire. Unde quanto organu tactus fuerit magis

De sensu

reducti ad equalitatē cōplexionis: tanto pceptibilior erit tactus. Et qz chris-
habuit corpus in summo optime cōplexionatū ac dispositū: eo qz corp^o ei^o fu-
it formatū miraculose ope spūscī: ideo in chro maxime viguit sensus tactus.
Nā illa que p miraculū sunt facta: sunt portora ac meliora his q stūt p naturā
vt exemplificat Chryso. de vino qd chīs de aqua cōuertit dū esset in nuptijs.
ex hac rōne pbat scūs Tho. in. iij. parte. q. xlvj. ar. vj. q dolor passōis chris-
fuit acerbissim^o. Quia cū in chro esset in summo vinacitas tact^o cōfixus fuit
in locis nervosis z maxime sensibilib^o. s. in manib^o z pedib^o: quā acerbitate au-
gebat p̄tinue pondus corpis pendētis sup nudos clauos. Ipa qz doluturnitas
passōis: qz crucifixi nō statim moriunt sicut q gladio occidunt. Sed nota hīc
fm magnū Alber. in li. xij. de animalib^o. tracta. iij. ca. ij. q caro nō est p̄mū instru-
mentū sensus tactus: sed potius nervus q est intra carnē. Est aut̄ neru^o vt dic̄
īpe Albert^o in. j. libro de animalib^o. tracta. iij. ca. xvij. substantia viscosa a cerebro
directa p corpus vt p ipm sensuz z morū largiat corpō. Et par̄ infra ita sub-
iungit. Sciendū est aut̄ nervos absqz dubio a cerebro dūidī. Quē em̄ pueni-
unt fm suas origenes ad pellē q cerebz circūdat z dūidunt in ipam suis dūid-
tionib^o. Inferi^o tñ ortus oim est a corde p substantiā nervosam q etiā a corde
venit ad cerebrū: ex q panniculi cerebz generant. Hec Albertus. Cū aut̄ sine
duo genera tactus. s. int̄tus z ext̄tus: qz teste Isid. aut̄ extrinsec^o venit qd
feriat: aut̄ int̄tus orit̄. Idcirco tactus ext̄tor maxie viget in manib^o: qz ibi cō-
currit multitudo neruoz q sunt instrumentū tactus: vt dicit̄ Tho. in. iij. libro sniaz. dist. xxiij. vbi
mouet dubiū. Utrū cōuenient̄ determinent partes corpis humani: i quib^o da-
tur oleū extreme vinctōis. Hinc etiā p̄s in. ij. li. de aia. z scūs Thomas in cō-
mento sup eodē dicit̄: q gustū z tactū habem^o certiorē oib^o alijs aialib^o. Itē
scūs Thomas in p̄ma parte. q. lxxvj. ar. v. dicit sic. Nō inter oia aialia est me-
llioris tactus: z int̄ ipos hoies q sunt mellioris tact^o: sunt z mellioris intellect^o.
Cui^o signū est: qz molles carne bñ aptos mēte videm^o: duos vero inepros: vt
dicit̄ in. ij. libro de aia. Hec Thomas. Propterea magnus Albert^o in. xiiij.
li. de animalibus. tractatu. ij. ca. ij. dicit. Homine habere manus signū est q sit
pluris intellectus ceteris animalibus z maioris ingenij. Ideo cōgrue a natura
accepti organū manus cōueniēs plurib^o motib^o z opationib^o oimib^o alijs aia-
lib^o. Et ideo manus dicit̄ organū organoz: qz facit oia instrumenta: z est lo-
co oim instrumentoz. Unde Isidor^o. in. xj. libro Etymol. ca. p̄mo inq̄t. Ma-
nus dicta est q sit totū corpis munus. Ipa em̄ cū or̄i ministrat. Ipa operat̄:
oia atqz dispensat: p eam accipimus z damus. Hec Isido. z Lactātiū in li.
de opificio dei: ad Demetriāū auditorē suū. ca. x. ita inquit. Quid dicam de
manib^o rōnibus ac sapētē ministris: quas solertissimus artifex plano ac mo-
dice cōcauo sinu fictas: vt siqd tenendū sit a parte possit isidere: in digitos ter-
minauit: in qb^o difficile est expedire: Utrū ne spectes an vtilitas maior sit. Nā
z numer^o pfectus ac plen^o z ordo ac gradus decentissimus: z articuloz parit^o
curuatura flexibilis z forma vngutū rotunda cōcauis regiminib^o digitoz fasti-
gia cōprehendens atqz firmās: ne mollitudo carnis in tenendo cederet: magnū
prebet ornatū. Hec Lactātiū. Iste igit̄ sensus sicut nobilissimus est: ita est
sollicite custodiendus: alioquin hominē ad multa peccata precipitat. Nam p
manus in quib^o per maxime viget tactus pcutimus: proximū occidimus: vul-
neramus ac verberamus. Iterū p tactū furta z rapinas cōmittimus et mala
plurima operamur. Ideo dñs cōtra similes ait p. Esaiā. j. ca. Manus em̄ vte
sanguine plene sunt. Tactus etiā impudicus aut̄ immūdus vel ex libidine est
valde periculosus ac mortiferus. Ideo Paul^o. j. ad Cor. vij. ca. ait. Bonū est
mulierē nō tāgere. Et Leui. v. ca. Ania q retigerit aliquid immūdū rea est ea.

De origi-
ne tactus

duo gene-
ra tactus

Per ta-
ctū sunt
m̄ta. p̄cā

deliquit. Et Eccl. xij. ca. Qui tetigerit picem inquinabit ab ea. Hinc Eia. li. ca. dicitur sic: Recedite: recedite: exite inde: pollutum nolite tangere: exite de medio eius: mudamini quod fertis vasa domini. Hec ibi. Cogita quod quor et contra per omnes sensus corporeos perpetrasti. quod ut ait Isidorus in. ij. lib. de summo bono. ca. xxvij. Neque enim aliunde peccamus nisi videndo: audiendo: atrectando: gustando atque tangendo. Ideo dicit Hieronimus. ix. cap. Ascendit mors per fenestras nostras: Ingressa est domos nostras. Nota quod sunt in corpore hominis decem fenestre: teste Isidoro: In prima fenestra homo per se profert. aerem suscipit et spirat: cibos gustat et In corpore sumit. In duabus fenestris videt prope et procul. In duabus alijs fenestris audit bonis sicut dicit bona et mala. In duabus alijs odorat et spirat. In duabus inferioribus non necesse fenestra facta corpori emittit. Decima fenestra vmbilicis nominata quod ventrem ornat. Sicut fenestra: magnus doctor Ambrosius sensum nostrorum pronitatem ac facilitatem ad omnes peccatorum miseriam intelligens in libro de fuga seculi primo ca. dicit sic. Nam quod inter tot passionibus huius corporis: inter tantas illecebras huius seculi tutum atque inmemeratum suare potest vestigium. Respexit oculus: et sensum mentis evertit. Audiuit auris et intentionem inflexit. Inhalauit odor et cogitationem impedit. Os libauit et criamen reddidit. Tactus corrigit et ignem adoleuit. Intrauit mors per fenestram dixit propheta. Fenestra tua est oculus tuus. Si videris mulierem ad concupiscendum eam: intrauit mors. Si audias sermones meretricios: intrauit mors. Si luxuria sensus tuos caplet: penetravit mors. Et sic quod vult ascendere non leta seculi: non amena: non delectabilia: sed plena doloris et fletus sequatur. Huius est enim ire in domum luctus quod in domum gaudij. Dentur nec Adam de paradiso descendisset nisi delectatione deceptus esset. Pulcre igitur David quod periculosos homines etiam tempore aspectu fuerat expertus: beatum illum dicit cui spes omnis in dei nomine est. Hec Ambrosius. Etiam Isidorus vir eruditissimus ac sanctissimus de sensibus corporeis loquens in primo libro de summo bono. ca. xxv. ita inquit. Sicut excellunt sibi corporei sensus diuersitate locorum: ita sibi inter et virtute sentiendi excellunt. nam prestantior est odoratus sapore et positione loci et sentiendi longinquitate. Sic auris odoratu longius enim audimus quam odoramus. Et sic oculi auribus longius enim videmus quam audimus. Animus autem et loco et merito his vniuersis sensibus superat. In arce enim capitatis constitutus quod illi corporaliter non attingunt: iste intellectualiter conuenit. Amplius excellit oculorum sensus cerebri sensibus. Quoad quidam que ad altos pertinet sensus inde dicamus veluti cum dicimus: Uide quomodo sonat: vide quomodo sapit. sic et cetera. Quemadmodum oculus ita et animus cetera videt: sese non intuet. Aliarum enim rerum origines species et magnitudines perficit. De se autem tanta veri ignorantia inficit. ut in his omnibus nihil certius contemplet. Homo quod miraris siderum altitudinem et maris profunditatem animi tui abyssum intra: et mirare si potes. Hec Isidorus. Et sic patet quod occurrunt scribenda de quibus sensibus corporeis.

De tribus virtutibus theologice que animam rationalem dirigunt in summam trinitatem.

Tres quoque virtutes theologice sunt charitas corde meditando: quod per illas anima nostra fertur in summam trinitatem secundum tria appropriata tribus personis: ita quod fides dirigit in summam verum credendo et assentiendo. Spes vero in summam arduum innitendo et expectando. Caritas autem in summam bonum desiderando et amando. Etiam hee virtutes habent actus proprios sed quod differunt inter se. Nam fides facit deo assentire: spes in deo confidere: charitas facit deum amare. Tres differunt ratione obiecti. Nam fides est circa verum: spes circa arduum: charitas circa bonum. Et differunt ratione effectus: quod fides in partem deum sequitur.